

са маштом и сном, а свршава са мудрошћу. Кјитс и Хелдерлин, слично, деле савремене задатке са најближим савременицима. У духу Хелдерлиновоу није стојао проблем ~~историје~~ историје; то је преузео његов присни друг Хегел. У духу Кјитсову није стојао проблем грађанске и друштвене слободе; то је преузео савременик Пети. Генији Хелдерлина и Кјитса носили су у грбу саом крила над отвореном маштом. И ум крилат, и машта крилата. Живот од сна, сан од мудрости. Уза све реално се припојава спирит, над свим реалностима стоји трепет поезије, а над овим трепет метафизике.

Поетски нагон је Кјитса аукао Платоновим идејама. Пре свега оној по којој се: истина запажа органом душе који врди више од десет хиљада очију. Кјитс је, не може се тачније, рекао то ~~у~~ исто у једном писму пријатељу: "Што машта обухвати као лепоту, мора бити истина, свеједно да ли је пре тога постојала или није". Ту је основ основне тазе Кјитсове: да машта сагледа лепоту света, а иза лепоте да стоји истина. У истом писму се надовезује много цитирано Кјитсово: *O for a life of sensations*, то јест, прво дужино или поетско запажање света као лепоте, па затим интелектуално продирање до истине. То сад још треба допунити Платоновим: да истина до које се докази кроз лепоте, треба да буде мудрост, као највиши степен лепоте, према којој, мудрости, то јест, овака лепота остаје помало хаотична. По подударану идеја, Кјитс је у чаробном кругу Платона. Али по изразу он је у исто тако чаробном кругу грчких трагичара, као и Хелдерлин. Платон, мислилац светле грчке филозофије, који на вртунцу лепота њеке мудрост ухватао са сувереним добром, Платон се изражавао ведро. Платон је био једини велики грчки поетски дар који је није "узалуд покушавао да најрадосније каже радосно". Велики грчки трагичари донели су другу величанственост: да и најрадосније само кроз тугу могу рећи. Кјитс и Хелдерлин, и у том смислу су у грчкој традицији. Обојица откривају непрестано лепоту света, реалну и апстрактну; радост њихова од тога грчки је френетична; радост та је суштина њихове поезије; али израз је ~~тужан~~ тужан. Може се са Хелдерлина и Кјитса рећи да су два спиритуална оптимиста, али израз је ту ^{га.}

Најбоља енглеска лирика прва је на свету по спиритуалности својој. Као сва велика романтика, и спиритуална романтика се зачала у Немачкој; али је у Енглеској узрасла до највишег домета. У најбољој енглеској лирици нема песме без метафизичког трепета; нема ~~ни~~

песме у којој не он певала, како рече Ђермонтов у свом Анђелу, она песма коју је певало анђео кад је душу песника носио на земаљу и коју песник не може да заборави. У најбољој енглеској лирици нема сенсуалности, нема хуле на небо и земаљу, нема грубог песимизма, јер нема никада присуства истине без присуства лепоте. Вечна љубавна чежња у најбољој енглеској лирици окренута је, у последњој линији, само лепоти света. Само та љубав не подлежи закону страсних сукцесија по којем се љубави друге врсте нити утољавају, нити суолимују, само муче и најзад падају и пролазе. У енглеској лирици отуда нема химни женама и полној љубави, а има од љубави западном ветру, ~~има од~~ славујеву пезању, ~~има од~~ грчкој урни, ~~има од~~ духу ноћи. Најбоља енглеска лирика је сва на трагу антике и својих класика; на трагу Спенсера, Милтона, Шекспира. Енглески најбољи лиричари су људи "који читају многе књиге, воле да иду у митску прошлост, верују да украсе језик и омиљу га музиком". / Шекспир, Хенри IV /. Од овога материјал језика, који чује увек благогласан у прози, али по чудесној ортографији својој може исти слог или исти вокални звук да даде са најразличитијим групама слова и гласова, тај језик, кад дође до сликовања, има невероватне музичке могућности. Ако се томе дода ванредно лексикографско благо енглеског језика и два духа у енглеском језику, латински и германски, постаје разумљива јединствова неисцрпност у грађењу стихова за даровите стихотворце. Кели и Кијтс су у том смислу славуји, не људи. Кто је данашње писмо о стиху мислило на звучни тактички језик, може се још класичније документовати стиховима Вордсворда, Шелија, Кијтса, Свинберна и других. "...савршен стих је апсолутан, непроменљив, бесмртен; он држи у себи речи са кохезијом једног дијаманта..." "Таки стихови се можда нада сасе друге, ~~код~~ ^у Кијтса ређају, склањају, полежу један по другом, ~~лаки~~ ^{лаки} природни меки као небесни снег.

Дон Кијтс није аристократа по рођењу. Дед по матери радио је као врста индустријера. Отац Кијтсов је био радник код свог будућег таста. Из тог брака се родила три сина и кћер. Дон је био прво дете једне и одлике темперамента, нарочито за матер још неуобразе жене. Тврди се да има доста ~~кривиче~~ ^{кривиче} за њену смрт, и за привремено рођење и нежан организам првог детета. ~~После смрти родитеља~~ ^{После смрти родитеља} Дон, најстарији од четворо сирочади, пун нежних породичних осећаја по природи, много је неговао ту заједницу. Нарочито је један сест брзо посвећен: топла слика сиромашног индустријера и сиромашног живота малих ~~детета~~

5
ауди. Тешко је било и ^{у њој мени} радосно казати радосни. Слутња даће све проћи.
И прошло је. Брат Ђорђе се оженио и отишао у Америку. Том је умро на по-
новим рукама. О сестри нема трага у хроници после смрти Кијтсове. Као ђак,
Кијтс није био одличан. Даровити по правилу не воле школу. Позив у армију
је готов, и он се опире и ^адваси основни ^анаставе, и ускости стручне на-
ставе. Кијтс фармаколог, то је сушта контрадикција. Кијтс хирург је покази-
вао неосишчану вештину али се он сам, нагонски, једнако чудно тој вештини.
Саученици су спомињали лепу главу и косу Кијтсову, и речитост после раз-
дражења. Волео је дечко Кијтс и да се бије, али га то није размишљало, остао
је нежан и средњег става. Ђасније је песник Колериџ забележио да је ^{нико} имао
чудно старачку руку. Поетски нагон изгледа да се у Кијтсу јавио јавио
кад му је било седамнаест година, ^апошто је већ две године раније почео
страстно да чита, и, нарочито, пошто је толем утисак уљивања на њега поезија
~~о његовом~~ чувеног енглеског песника XVI века, Спенсера. Уоста-
вом, почетци су, као увек, били и нејасни, и незнани, и смивани. Кијтсу је
била двадесета година кад је отворено показао другу Кеарку сонет Писано
кад је Џи Хант изашао из затвора. Кијтс још није знао да је Трџ; мислио
је да га занимају борба и борби јавног енглеског живота онога доба.

7 Та песница није имала нарочита поезија, али је ~~може~~
може имати израз политичких и друштвених симпатија, ако не опредељена.
Хант / Leigh Hunt / је био у оно време истакнута и позната личност као
публицист и као политички ~~анти-торџевски~~ доктринар. Песник и на-
винар, далеко више ово друго; уредник једне борбене кондонне ревије,
Examiner - а; по политичкој боји слободоумни радикал. То је била епоха
владавине двојице Ђорђа, Ђорђа IV и Ђорђа V. Онај први, одличних мо-
ралних квалитета као муж и отац, био је као краљ апсолутистички настро-
јен, и подржан у владавини од аристократа, Торијеваца. Син његов, још
ка наследник престола задобијен за партију Ђиговца од чувених опози-
ционих министара Ђерма, Ђеридата и Ђонса, показао се убрзо као расипник
и безумник. Сам тога, кад је после регентства постао владар, неверовно је
Ђиговца, сва министарства поверио Торијевцима, што је изазвало бурне по-
ступке на левој страни. С политичке ~~стране~~ стране дакле, прво, борба ~~међу~~
међу странака; затим, немирно време пред одлучне борбе против Ђалопе-
она; Ватерло. С друге стране, разврат у друштву под развратним и скандалоз-
ним

крадем; охол став аристократа по рођењу према свим осталим класам; у грађанству незадовољство, немир, огорчења, критике; појава разних хантова и око њих трезвог млађег света који се стидео стања у земљи. Кијтс се није бавио политиком ни тада ни после, али је вероватно био начисто на којој му је страни место, и природно је што се ~~није бавио~~ ^{био} од скројеног порекла, обрадовао ослобођењу ~~земље~~ ^{земље} који је због малпеса против члана краљевског дома био осуђен на две године затвора. Млади Кларк је показвао Ханту сонет, и приказвао затим и песника. Тако је почео однос који се претварао у пријатељство, али због којег је Кијтс имао тешко да пропати. Људи из Ханту противног табора писаће, и инспирисаће одвратне кротике на прво штампано ~~дело~~ ^{дело} Кијтсово дугачку поему Индијанон. Кад је касније друштво оне Ханте примило и стари Кларк, некада директор школе у којој се децко Кијтс учио, десиле се одлучан момент у правом "школовану" Кијтса. Директор доноси једне ~~сонет~~ ^{сонет} нечери примерак Канјаде у Чалманову преводу. Кијтс је дају ~~по~~ ^{по} болницима; ~~преседео~~ ^{записа} ~~и~~ ^и ~~ноћ~~ ^{ноћ} читајући с директором Омира. Сутрадан је био готов сонет ~~ром~~ ^{ром} Омира. ~~Кијтс~~ ^{Кијтс} је узбуђен, потресен, нов човек. Сутрадан је ~~био~~ ^{био} готов сонет Кад први пут загледах у Чалманова Омира. Шта би тек било да је Кијтс могао читати оригинал! После неколико простих редака, млади се поет залаће орјоски у алегорију којом ће назвати како је видео недостижну и усамљену величину Омира:

Ендимион је дакле с dobrим надама пуштен био у свет.

У грчком миту, пастир или ловац Ендимион јавља се или као ~~правдољубиви~~ правдољубиви син Зевсов коме је отац даровао што је желео; или као ванредно леп и месецом чудно танак млађи који је од своје стране замио богињу месеца Селену. Она га је однела на дивно ~~освојено~~ острво, и стално га успававаје да би једнако могла да га љуби. Та романтична, грчки чужна, и истовремено грчки идеализована, материјал згодан да се раскива у безброј сцена природних и мистичких, одговарао је Кијтсу. Споре све што се у спеву догађа, уснивамо је Ендимионово. Некако као Бајронов чајад Хароад у старости, Ендимион путује кроз предаке и алегоријске спевове. ^{мистички} ~~Али~~ он ~~нико~~ и ~~рабуни~~ он ~~будући~~ ~~дано~~ ~~спев~~, што би рекао Јован Њостин, у лирици такође Грк, "међу јавом и мед сном". Поема је ~~пуна~~ пуна личности ~~и~~ и односа. Кијтс са својом баснословном лакоћом успевљавања својих и туђих снова, вере се са стиховима као бујна коза на јужном сунцу. Има и ту претрпаности, али има "казаности" какве нико још није казао. Гренија фигура и звуна омишљаје. Њета Кијтсова мистичкима као да магнита. Али ваља се и ту једна пространа идеја, само засада још без без тврдо сачињена калупа, без грчке језгровитости за мисао и осећај. ~~У~~ Велики лиричар је на сваком месту поеме присутан. Овако почиње једна бахантика сцена:

To dream
I bade good morning
And thought to have her for ever linked,
Not cheerly, cheerly.
She loved me dearly.....

Ендимион гледан од почетка према свршетку, није целина, није се све појединачно сликало у једно, све супротно и сударно измирило. Али гледан од свршетка према почетку, спев издваја суштину Кијтсове концепције света и његове поезије.

Кијтс је једнога дана отишао да види од порца Ентрина у Енглеску довозени партенонски мрамор. То је било још једно велико грчко узбуђење за њега. У сонету поводом те пластике нацртаном, ~~написаном~~ ~~написаном~~ ~~написаном~~ Кијтс није могао радосно да каже редом: свршетост човека стоји над човеком који је богамина род по злату и стваралачкој вољи:

And each imagined pinnacle and steep
Of godlike hardship tells me I must die
As a wild rose looking at the sky...
And neither dawn is sweet.
For the same reason that we go to sleep
The darkness of the night is sweet.

Кад пред очи човека стане велика лепота створена од човека, неминовно се јави помисао на смрт: божански напори ће у делу остати за вечност; онај ко је божански напоре дао, мора умрети. А можда је Кијтс у то време већ наслућивао своју туберкулозу и видео себе у сну као умирућег орла. Можда су га раниле, ипак, свирепе критике на Ендимиона кроз које је тај јевска штампа вређала у њему човека скромног положаја, онога који пере боце и реторте. Хелдерлину је давано на знање да он, као учитељ у приватној кући, спада управо међу слуге. Кијтс се види у тужном сну као болестан орла који ~~гледа~~ у небо гледа. Хелдерлин каже у Тугованци Менона над Диотимом свој тужни сан: „~~И што ми се зала за неке свануће~~ ~~критич сав:~~“

— — — — — und Neschad
Nacht von der Stimme der Wellen den transtörten Tränen.

Али та два Грка, увек "са идејом пред собом", увек луцидни и мудри, остајали су спиритуални оптимисти. Хелдерлин је ~~пре~~ пре Хегла имао филозофски мисао о измирењу свега, о неминовном враћању младости и радости, и о "новој години душе". А Кијтс је волео критику и аутокритику ~~над~~ над стваралаштвом као и стваралаштво; као надлетави себе сама, као нов божански напор генија који и треба да напусти место ~~на~~ на које је ~~постојао~~ ^{је} ~~постојао~~.

2 Кијтс, двадесет две године ~~стар~~ стар, предаје јавности Ендимиона са критичним предговором јединственог квалитета. У ~~предговору~~ ^у предговору стоји, сем другог, да је то дело "није грозничав покушај негди дело". А у писму Хеспију читамо: "...~~како~~ је такозвано како сам имао снаге да га дам. Да сам држао над њим да буде савршено, не бих га написао. Са Ендимионом ја сам плавао кроз море, и утолико боље познао стене, живи песак.... Писао сам га самостално, и без суда; а доћи ће време кад ћу ~~писати~~ писати самостално, и са судом. Гениј поезије имавам себе да спасе у човеку. Не може узрети ни по закону ни по пропису... Бихте волели да ме успен, немо да не покушам стати међу најбоље". То ~~је~~ је растављање незрелог од оног што дозрева, та филозофска извесност да ће се растављено једног дана саставити, то је већ био Кијтс који иде да стане међу најбоље. Само, прикљачиће ће му, као и Хелдерлину, ласта на мртво чело. А међутим су грубе критике на Ендимиона биле песникове жетва. Имао је Кијтс, човечно је, и

колебљивих часака. "Понекад исплим да можда ипак треба да идем у Едм-бург и довршим медицинске студије." Али то је било, како је Кијто сам радо говорио о дејству критике, само "ствар тренутка". У другом писму наводи: "Похвала или покуда имају само тренутни утицај на човека¹ који је предан љубави за апстрактну лепоту, и само већ сам по себи строг критичар свога дела. Која властита кривина прилагођава ми је била часописом тако ^о од онога^о који ми могу причинити Блаквуд или Квотерли." На опет, другом приликом: "Ја исплим да је све то само ствар тренутка, а ја ћу стати међу енглеске песнике после смрти". Кијто је све ^о рано чинио, па је рано именовао смрт као услов за испуњење, за довршење у измирењу свега што се у његову животу и раду дешавало. Спиритуални романтичари су они ствараоци који се прво рађају са филозофским разумевањем света, па затим постају поетски. Кијто и Хелдерлин су најбољи примери за ^о савршено леп^о духовно устројство. И Хелдерлин је ^о рано осетио да ће сав свој део привити, и ^о моћи га поднети пошто умре; "О смислите ми, да бих Поднео, смислите ми живот божански са срца;

*O nehme, dass ichs erlebe, mir das
Leben, das göttliche, mir vom Herzen.*

Судбина је Кијтсу заиста скинула живот са срца, ^а Хелдерлину је скинула свест са чела.

Зем напади на Кијтса долазили су од конзервативних, торџеаских ревија. Блаквудов магазин је уређивао Блаквуд, а помагао му је, сем других, Дон Декарт, уредник лондонске Quarterly Review. И до данас је енглески обичај да се критички прегледи дају анонимно или под иницијала; а већ енглески је такође да се уме љутати. Икада се није могло утирати, па се не ~~ма~~ ^{ма} ~~ни~~ ^{ни} ~~данас~~ ^{данас} ~~погрешно~~, ко је у Блаквуду писао, под шифром Z, прво напад на Ханта, па затим на Кијтса. Искли се да је био Декарт, зао и ружно јерничан човек, прозван касније сморџа. После ~~чланка~~ ^{чланка} против Ханта, пише Кијто другу: "Икада нисам читао ништа отровније... а наредни чланак је сигурно резервисан за мене". И дошло је очекивано. "Тој младићу", писао је Z, "изгледа да је од природе добио дарове не овак^и ~~данас~~ ^{данас}... Али ~~данас~~ ^{данас} ~~нај~~ ^{нај} ~~празније~~ ^{празније} и најниже извештаченом верификатору ~~на~~ ^{на} ~~сих~~ ^{сих} ~~дана~~ ^{дана} / Хант / савладао је слабачког петрта фармације, и учврстило га у њега да члапусти боце и реторге. Хант је бедан песник, али нест човек. Кијто је још беднији песник, и један невест ~~дерек~~ ^{дерек} који је учинио све

духа, а не сам душе једног човека романтичара. У другој ~~стани~~ стани-

Оде читамо:

Слатке су мелодије које се чују, а ~~не~~^{које} се не чују
Још одаје; свирајте дакле неке друшце даје,
И негелесном уху, него драгоценије што је,
Свирајте духу песме без гласа...

Одсе развија. Сам Песник се камен у непролазну поезију. ~~Х~~не песник
у претпоследњој стани:

What lives turn by river or sea shore,
Or mountain-built with peaceful air,
Is exempted of this fate, this prison worn?
And, little town, thy cheeks for evermore
Not silent be; and not a soul to tell
What thou art desolate, can ~~any~~ return

Ка завршке:

~~О ти неми обличу!~~
О ти неми обличу! ти распаљујеш нас
Убо и вечност што чини. Хладна Пасторадо;
Како старост мистром као пољубава;
Ти стајаш нег сред друшчијих јада
Но нави што су; човеку пријатељ, коме ћеш рећи:
Бепота је истина истина бепота....

И Лепарди има песму за коју је надахиће дошло од античког барелефа. Она
је лепа, али концепција је обична ~~Виктор~~ по који пут варирама Лепарди-
јева референција о смислу смрти и закону умирања, пошто нас природа без
кривице и знања нашег постала у живот. Лепарди је над грчким релјефом по-
новисо лични песнички. ~~Х~~она у тој песми "пространо идеје". Ијто је су
песнички доноси метафизички који: потреса тајанства, постоје и
живо у загонетно постојање кроз лепоту.

Један од дубоких и тајанствених разлога зато

се проблем живота тако решавају, у томе је : што људи своју савременост
не виде, не разумеју. Не разумеју савремена питања, не разумеју савремено
друштвено питање, не разумеју и не виде савременост која је, духовно, висок
као кула. Да ли зато што људи без труи наше мисли и посматрају дај
је кроз њих право Кијто кад је казао: да наша проналази истине? Како је
у њ. ~~Док~~ док је несрећни Кијто ~~био~~^{био} "савремени" урала је критика да
не се она побринути да Кијто не добије јак једарод 50 фуната за поезију.

Кад је Кијто умирао у риму, стизало је неколико пута по 50 фуната. И
један пријатељ је писао сликару Северну, на чијим је рукама Кијто изда-
нуо: "Кијто се мора огоравити... ја не могу поднети да га изгубим". Из-
губим су Кијта и тај пријатељ, и други пријатељи као Дон Тајлор, изгу-
била га је Енглеска и свет, изгубио га је и Елзвуд, ~~изгубио га је~~

~~ovrati Kristap~~ ^{ovaj} Џорџ, ^{ne} који је пеши, у Адонису запечатно лик за
сва времена рекавши: ~~и неће се никад~~ ^{и неће} и као изударан
пас неш ~~и~~ дрхтати*. Изгубили су га 23-ег дебрара 1821-ве. Њигте је
становио и ^{успео} боковао у једној кући на ^{успео} Ипанском тргу, ^{успео} Монте Пинча, и
завада још посматрао, у ^{на} змиско-^{на}изазу, ^{на} осећајну срећу голе шумице; аудио
још једаред ^{своје} истину и ^{своје} лепоту ^{на} поезије у Оди ^{на} осећајности:

In a dream nighted December,
Too happy, happy tree,
Thy branches ne'er summer
Their green felicity;
The wind cannot undo them
With a sleazy whistle through them,
Nor frozen thawings glid them
From budding at the spring.

Али све то ~~и~~ није могло отада, и не може ни отсада учинити да сав-
ременаци аудио и разумеју но су ^{на} савременици, ~~и~~ штафале, и зато су рођени.

Џигрт Њигтсова у Риму, симболична је. Рим је,
уз Атину, град који по преимућству симболише Платоново учење; закони доде
браћа су законима горе. Вечности има и наредњи. Њигте је ту вечност на-
шао у сновима маите. Све истине прѣла из света маита генија кроз леђоте
света. Beauty is truth, ^{своје} лепота је истина, филозофска је и религиозна теза
Њигтсова. Хелдерлинова такође. У својој ^{своје} роману Хипернион каже Хелдерлин: "О
ви који тражите најкисше и најбоље у дубинама знања, у гузави делања, у тани
прошлости, у лабиринту будућности, у гробовима или изнад звезда, знате ли
како се она зове, како се зове оно што је Једно и Све? Зове се лепота."
Њигте и Хелдерлин су две неразлазне сенке. Кроз лепоту су осећали Једно,
кореспонденцију свега: неба и земље, ~~и~~ горњих и доњих закона. Траге-
дије овога света то су растанци; лепота света то су измирења, састајаши. Не
може разум стати на анализи, мора у синтезу. Не може осећај и воља стати на
прозонализи, мора у ~~на~~ измирење кроз победу или кроз одрицање. У
песмама својим, у преискутим животима и стварању својој, Хелдерлин и Њигте
су такође измирења, наравнања. Кроз трагичан ^{на} склоп. ~~и~~ то је грчки. И то је
услов ~~и~~ скраћених генијалних узревања.